

CSIKÓSNÉ MACZÓ EDIT¹**Online segítséggel a hallgatói lemorzsolódás ellen –
A Dunaújvárosi Egyetem Avatar-programjának bemutatása**

Ahhoz, hogy az Európai Unió oktatással kapcsolatos stratégiai célkitűzésének eleget tudjunk tenni, miszerint 2020-ra a felsőoktatással rendelkezők arányát növelni kell a tagállamokban, komoly figyelmet kell fordítanunk a lemorzsolódás problémájára, vagyis a felsőfokú tanulmányokat végzettség megszerzése nélkül elhagyó hallgatókra.

A Dunaújvárosi Egyetem Hallgatói Sikeresség Támogatása (HASIT) néven egy olyan komplex rendszert dolgozott ki 2012-ben, mely minden oldalról megpróbálta feltárni a lemorzsolódás okait, s megelőzni a problémát. Ennek egyik legfontosabb alapja az ún. AVATAR-monitoring program, amely vizuálisan jelenít meg a hallgató számára minden olyan információt, amely a tanulmányi előrehaladásához szükséges, így idejében felismerhetőek azok a hiányosságok, amelyeknek a kezelésével megelőzhető az intézményből való kiesés.

A felsőoktatás expanziójának következtében egyre változatosabb az a kép, amely a hallgatók előzetes tudásában, kompetenciáiban és összetételében bontakozik ki előttünk. Az 1990-es éveket megelőzően az egyetemeken és főiskolákon a legalább jó középiskolai érdemjeggyel rendelkező, többségében értelmiségi családból származó diákok továbbtanulása volt a jellemző. A rendszerváltást követően azonban megnövekedett a diplomások kereseti előnye, így az oktatásba való egyéni befektetésnek is magas lett a megtérülési rátája, ami a jelentkezők számának ugrásszerű emelkedését eredményezte (Kertesi–Köllő, 2006). A bekerülő hallgatók között egyre inkább jelen lettek azok is, akik nem rendelkeznek a tanulmányaik sikeres teljesítéséhez szükséges alaptudással, és nem ritkán különböző tanulási problémákkal, részképesség-hiányokkal is küzdenek. Ráadásul sokan – elsőgenerációs diplomások lévén – családjuktól sem tudják megkapni azt a szakmai és mentális segítséget, ami segítség lehetne a diploma átvételéhez vezető úton (Szabó, 2018).

Ezek a háttérben lévő okok is hozzájárultak ahhoz, hogy a hallgatói létszám emelkedésével a lemorzsolódó diákok aránya is jelentősen nőtt. Lemorzsolódóknak a mi értelmezésünkben az adott intézményből végzettség megszerzése nélkül távozó hallgatók számítanak. Az Oktatási

¹ Tanársegéd, Dunaújvárosi Egyetem Tanárképző Központ; csikosne@uniduna.hu

Hivatal 2015-ös statisztikája alapján az alapképzésben tanulók 36%-a, míg az osztatlan képzésben tanulók 39%-a morzsolódik le a felsőoktatásból, s különösen érintettek ebben a műszaki, informatikai és természettudományos területek. Az is megfigyelhető, hogy a tanulmányok hátrahagyásának legkritikusabb időszaka az első év: hisz a középiskolából érkező diák egészen más oktatási rendszerhez van szokva, mint ami a felsőfokú intézményben fogadja. A tanulmányi ügyekben való tájékozódás, a követelmények teljesítése, a terhelések nem arányos időbeli megoszlása, vagy az egy-egy oktatóval felmerülő esetleges konfliktus sokszor okozhat gondot, amit sokan nem képesek kezelni, és az első év során távoznak az intézményből (Molnár, 2012). Számos kutatás igazolja, hogy ha a hallgató meg tud birkózni az első évben tapasztalható nehézségekkel, akkor nagyobb az esély arra, hogy megszerzi a kitűzött végzettséget. Horn 4 éven át tartó vizsgálata is kimutatta, hogy a beiratkozott hallgatók 39%-a szakította meg felsőfokú tanulmányait az első év után – ami meglehetősen magas arány –, de az a 61%, aki beiratkozott a második évre, már sikeresen vette az akadályokat a diploma megszerzéséig (Horn, 1998).

A lemorzsolódás jelensége azonban nemcsak hazai, hanem nemzetközi szinten is problémát jelent, ezért az Európai Unió stratégiai célkitűzése között szerepel, hogy 2020-ra a felsőoktatással rendelkezők arányát 40 %-ra emelje a tagállamokban a 30-34 év közötti korosztályban. Ebből a magyarországi vállalás 27-33% között mozog, a különböző szakoktól függően (Borbás, 2012).

A lemorzsolódás hatékony megelőzésének céljából ezért 2016-ban megalakult a Magyar Rektori Konferencia Lemorzsolódási Munkacsoportja, a Dunaújvárosi Egyetem rektorának vezetésével. A megbeszélések során összegyűjtötték azokat a jó gyakorlatokat, amiket az egyes intézmények kidolgoztak és alkalmaznak a probléma kezelésére, s ennek során jól kirajzolódott, hogy tulajdonképpen mindenki egy adott területre fókuszált a megelőzés során: van, aki a nyelvi képzéseit erősítette meg, hogy a nyelvvizsga hiánya ne legyen akadálya a diplomaátvételnek; van, aki a hátrányos helyzetűek csoportjának nyújtott támogatást, és vannak olyanok is, akik a kritikus tárgyakhoz biztosítottak felzárkóztató órákat. Komplex, minden területen megoldást kínáló program tehát nem létezett, ezért a Dunaújvárosi Egyetem továbbvitte a 2013-ban már létrehozott Hallgatói Sikeresség Támogatása (HASIT) programját, s 7 alprojekt keretében dolgozott ki globális kezelési stratégiát a lemorzsolódásra (András, 2016).

Az alprojektek különböző szempontból világítanak rá a háttérben meghúzódó okokra. Hallgatói oldalról például azoknak a tényezőknek a feltárásával foglalkoznak, amelyek közvetlenül vagy közvetve okozói lehetnek a lemorzsolódásnak, mint pl. családi háttér, anyagi helyzet, motiváció stb. Az oktatói oldalról a módszertani kultúra, az attitűdbeli és szerepértelmezési prob-

lémák kerülnek a középpontba, míg az intézményi részről a követelmények, átjárhatóság, oktatásszervezési kérdések a főbb vizsgálati szempontok. A program egészének legfőbb alapját és egyben egyediségét azonban az AVATAR névre elkeresztelt virtuális monitoring rendszer adja, ami a hallgatók aktuális teljesítményének és haladásának vizuális megjelenítésére szolgál. Létrehozását az tette szükségessé, hogy a felsőoktatásban is már többségben van jelen az ún. netgeneráció, akik beleszülettek a digitális korba, természetes számukra a multimédiás eszközök használata, online élik és intézik életüket a nap 24 órájában, éppen ezért nagyfokú az igényük a vizuális ingerek, források iránt is (Tari, 2012).

A programhoz minden egyetemi oktatónak és beiratkozott hallgatónak ingyenes hozzáférése van, a belépéshez csupán az egyéni Neptun-kód szükséges. A rendszer minden olyan forrás adatait feldolgozza és beépíti, ami a hallgatóval vagy az oktatóval kapcsolatos: információkat szűr le a Neptun és Moodle alapján, valamint a Tanulmányi Osztály és a hallgatókhoz rendelt szakmentorok bejegyzései szerint. A program elsődleges célja, hogy azonnali és jól értelmezhető képet adjon arról, hogy a hallgató – a korábban megállapított indikátorok alapján – éppen hogyan áll a tanulmányaival, feladataival, a tantárgyak teljesítésétől a hiányzásokon át a vizsgákkal és egyéb tanulmányi ügyekkel kapcsolatos teendőikig. A rendszer az összteljesítményt egy hétfokú érzelmi skálához hozzárendelt AVATAR-figurával is szemlélteti, aki arckifejezésével rögtön jelzi a belépőnek az aktuális elégedettségi állapotot (1. ábra).

1. ábra. Elégedettségi állapot jelzése

Forrás: www.hasit.uniduna.hu

A felület kialakításánál az egyszerűség és a felhasználóbarát kezelés került a fókuszba, azonban az első évre beiratkozó hallgatóknak egy szakmentori konzultáció keretében külön is ismertetésre kerül a program. Az első belépést követően mindenki létrehozhatja saját, egyedi AVA-

TAR-profilját: kiválaszthatja a neki tetsző figurát, az oldal színét, a felhasználói nyelvet (külföldi hallgatókra való tekintettel angolul is elérhető), illetve azt, hogy miről szeretne értesítéseket kapni (2. ábra).

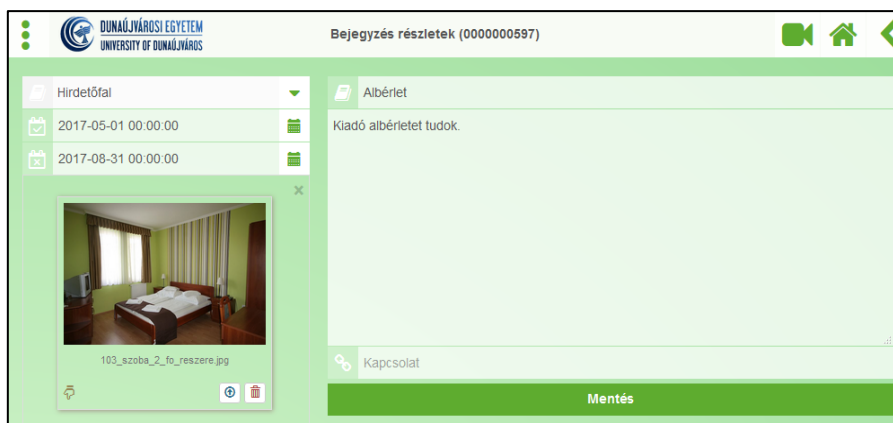

2. ábra. Egyéni AVATAR-beállítások

Forrás: www.hasit.uniduna.hu

A program további nagy előnye, hogy lehetőséget ad a hallgatóknak arra is, hogy előre lássák, ráépülés esetén mely tantárgyak teljesítése a legfontosabb tanulmányaik időben való befejezéséhez, és a mintatantervek alapján akár új karriertervet készíthetnek maguknak. Így azt is előre megtervezhetik, hogy a végzés után esetleg milyen további szakokon szeretnének továbbtanulni.

Az oldalon megtalálható egy hirdetőfal és faliújság rész is, melynek köszönhetően olyan információkról is lehet értesülni, amelyek szintén az egyetemi élet megkönnyítését, támogatását szolgálják (pl: lakhatási- és munkalehetőségek). Ezeken a felületeken bármelyik hallgató elhelyezhet egyéni hirdetést is (pl. korrepetálást vállal, lakótársat keres stb.), az opció használata természetesen itt is ingyenes (3. ábra). A naptár-fülnek köszönhetően pedig már a belépéskor egyértelműen látszik, melyek azok a feladatok, amelyek a hallgatóra az adott napon/héten/hónapban várnak. Itt szintén különböző színeket kapnak a már elvégzett és a még nem teljesített teendők.

3. ábra. Hirdetőfal-felület

Forrás: www.hasit.uniduna.hu

Az oktatóknál az elégedettségi szintet az alábbi indikátorok szerint jelzi a rendszer: rögzítette-e az órák nyilvántartását, a jelenléte; milyen arányban vannak jelen a hallgatók az óráin; a félévközi feladatait ellátta-e (jegybeírások, feladatkiírások); tájékoztatta-e időben a hallgatókat a szükséges teendőkről. Ezekről a kötelezettségekről nemcsak maga az oktató kap visszajelzést, hanem a hozzáférési joggal rendelkező tanszékvezető/intézetigazgató is, így ő is tudja figyelmeztetni kollégáját az elmaradások pótlására a hallgatók érdekében.

A Dunaújvárosi Egyetemre beiratkozott hallgatók mellé az első évben egy szakmentor kerül, aki személyes támogatást nyújt a tanulmányi és egyéb ügyekkel kapcsolatban segítségkérés esetén. Az AVATAR-rendszerben a szakmentor külön listán követheti a rá bízott mentoráltak előmenetelét, így szükség esetén ő is időben tud jelezni a hallgatónak, ha valami elmaradás következtében veszélybe kerülne a féléve teljesítése.

A program számos egyéb funkcióval bír még (pl. játék, polimédiás súgó stb.); a jelen tanulmány a leglényegesebb tartalmi pontokat emelte ki. A 2016/17-es tanévben mért adatok alapján elmondható, hogy az oktatók esetében pozitív változás következett be az adminisztráció (óratartás és hallgatói jelenlét rögzítése a Neptunban), az évközi feladatok időben történő kiírása, a zh-k javítása, a félévközi és vizsgajegyek időben történő beírása terén, míg a hallgatók esetében az óralátogatás, az évközi feladatok elvégzése, a tantárgyak teljesítése, a mintatanterv szerinti haladás mutatott az előzőekhez képest kedvezőbb képet (András–Rajcsányi–Molnár–Szabó, 2017).

A tapasztalatok beépítésével az AVATAR-program fejlesztése folyamatosan zajlik, a legújabb verziója a 2018/19-es tanévben indult, ahol már a módosított indikátorok alapján történik az értékelés, emellett az AVATAR-figura kiválasztása már teljesítménytől is függ (jobb eredmények – jobb karakter), s egy managementszintű hozzáférés kerül bevezetésre a munkáltatói hie-

rarchia alapján, hogy csak a legfontosabbakat említsük a változtatások közül. Reményeink szerint a fejlesztések hozzájárulnak majd ahhoz, hogy a segítségnyújtás még célirányosabb és hatékonyabb legyen a hallgatók számára, s megelőzhetőek legyenek azok a problémák, amelyek lemorzsolódáshoz vezethetnek.

BIBLIOGRÁFIA

- András, I. [et al.] (2016). *Felsőoktatási tanácsadás.*, Dunaújváros: DUE.
- András, I. – Rajcsányi-Molnár, M. – Szabó, Cs. (2017). *A hallgatói sikerességet támogató HASIT program tevékenységei és eredményessége 2012-2017.* Dunaújváros: DUE.
- Borbás, L. (2012). *Európai elvárások – magyar válaszok. Az Európa 2020 stratégia üzenete Magyarországnak.* [online] http://kgk.uni-obuda.hu/sites/default/files/04_Borbás_László.pdf [2018.05.10.]
- Horn, L. (1998). *Stopouts or Stayouts? Undergraduates Who Leave College in Their First Year. Statistical Analysis Report.* Washington D.C.: U.S. Department of Education, [online] <https://nces.ed.gov/pubs99/1999087.pdf> [2018.05.05.]
- Kertesi, G. – Köllő, J. (2006). Felsőoktatási expanzió, „diplomás munkanélküliség” és a diplomák piaci értéke. *Közgazdasági Szemle*, 53. évf. 3. sz. pp. 201–225.
- Molnár, B. (2012). A felsőoktatásban tapasztalható lemorzsolódás lehetséges okai. In: Buda András, Kiss Endre (szerk.), *Interdiszciplináris pedagógia és a felsőoktatás alakváltozásai: a VII. Kiss Árpád Emlékkonferencia előadásainak szerkesztett változata* (pp. 350–357). Debrecen: Debreceni Egyetem Neveléstudományok Intézete.
- Szabó, Cs. (2018). *A HASIT FSA3 stratégiai terve* [Belső tanulmány]., Dunaújváros: DUE.
- Tari, A. (2012). Kik ezek a gyerekek? A Z generáció az iskolapadban. Fordított szocializáció és netkultúra kamaszkorban. In: Tóth-Mózer, Sz. – Lévai, D. – Szekszárdi, J. (szerk.), *Digitális Nemzedék Konferencia Tanulmánykötet*, (pp. 17–24.) [online] http://www.eltereader.hu/media/2014/05/Digitalis_nemzedek_2012_konferenciakotet_READER.pdf [2018. május 20.]

EDIT CSIKÓSNÉ MACZÓ

THE STUDENTS' VIRTUAL PRESENCE – AVATAR-SYSTEM AGAINST DROP-OUT

In order to fulfill the requirements of strategic goals of the European Union connected to education – namely, by 2020 the number of people having degree has to be increased in the EU, the problem of drop-out has to be taken into consideration more, so those students who leave the higher education without a degree have to be attended more.

The University of Dunaiújváros has worked out a special, complex system in 2012 called Supporting Student Success (SSS – HASIT), which tries to explore the reasons of drop-out from different kinds of aspects and to prevent this problem. One of this system's most important basis is the so called AVATAR – monitoring program, which visualizes all the information that is essential for students' educational development, and in this way those deficiencies, which cause drop-out, could be realised and treated in time.

